

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ „ЙОАН ЕКЗАРХ БЪЛГАРСКИ“ – ГР. ШУМЕН

ул. „Преслав“ №1, директор 054 860 018, администрация 054 862 722

e-mail: hg_shumen@abv.bg

МЕРКИ

ЗА ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА

ОБРАЗОВАНИЕТО

учебна 2020/2021 година

Постигането на целите, заложените в стратегията за образование, обучение и личностно развитие на младите хора, не може да се осъществи без ясно набелязани мерки за повишаване качеството на образование. В този смисъл важно условие за подобряване на резултатите от обучението е обезпечаването с професионални кадри, реагиращи адекватно на промените настъпващи в съвременното общество. За постигане на качествено образование работата на педагозите трябва да бъде насочена към опознаване профила на съвременния млад човек със специфичния му мироглед. Поднасянето на информацията в училище трябва да бъде съобразено с проблемите, вълнуващи днешните младежи и с начина, по който те виждат и възприемат света около себе си. Образователният процес трябва все по-широко да застъпва участие в проектна дейност, която ще доведе до придобиване на така необходимите в днешно време дигитални компетентности и социална интелигентност.

I. ОПРЕДЕЛЯНЕ ПРОФИЛА НА СЪВРЕМЕННИЯ МЛАД ЧОВЕК КАТО МЯРКА ЗА ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ОБРАЗОВАНИЕТО

В хода на ускореното технологично развитие и на социалните процеси, които настъпват след края на Втората Световна война, различията между поколенията се увеличават рязко, засягайки техни същностни характеристики – начин на живот, ценностни ориентации. В резултат на това се наблюдава скъсяване на поколенческите вълни, които, за разлика от обичайните 20-25, сега се следват през 10-ина години. Така, още в първото десетилетие на XXI в., съжителстват в своеобразен сблъсък седем съществено различни поколения, класифицирани от австралийския социолог Марк Маккриндъл в изследването му “Отвъд думите”.

В зависимост от компютърната грамотност и уменията да боравят с информационни технологии, изследователят разделя поколенията на четири основни групи:

- 1. Чужди на дигиталното:** хора над 70-годишна възраст. Това са поколенията на *старейшините* (родените преди 1925 г.) и *строителите* (1925 – 1946 г.), които са предшественици на технологиите. За тях интернет, онлайн игри, социални мрежи са изцяло чужди понятия.
- 2. Дигитални имигранти:** това са представителите на поколението *бейби бум*, родени между 1946 и 1965 г., израствали без дигитални технологии. Част от тази група сполучливо се възползват от тях сега, друга ги приемат неохотно.
- 3. Адаптиращи се към дигиталното:** това са хората от *поколението X*, родени между 1963 и 1983 г.. Вкусили са дигитални технологии още в юношеството. Част от тях с удоволствие ги използват, но често те ги превръщат в консуматор.
- 4. Дигитални туземци:** те са от *поколенията Y, Z и Алфа* - младите, ненавършили 33 г. Според изследователя, те живеят потопени в дигиталните технологии. Поколението X се явява междинно и е своеобразен мост между по-старите и по-младите, а поколенията Y (1983 – 2003 г.) и Z (след 2000 г.) наричат ключ към революцията в комуникацията.

Съвременните ученици, или т. нар. *дигитални деца*, виждат света по изцяло нов начин, за тях дигиталното е дори по-нормално, отколкото е реалното. Боравят предимно с латиница, чрез пиксели и търсачки, обичат всички “джаджи” и технологични

“играчки” – те не обичат да четат и да ползват инструкции. Те са мултимодални – комуникират чрез ангажиране на различни канали. Естествено избират да зададат въпрос на Google, пред това на собствените си родители. Според някои изследователи, когато днешните Z-юноши достигнат зряла възраст, видео изображенията ще заместят печатното слово като основен носител на съобщения, тоест наличният „реален свят“ ще се възприема чисто сетивно, много повече чрез движещо се изображение, отколкото чрез писмени знаци и символи.

Всички тези радикални промени в начина на живот на поколенията очертават и сериозна необходимост от навременно приспособяване на образователната система и подходите на обучение към нуждите и особеностите на съвременния млад човек.

II. ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ОБРАЗОВАНИЕ ЧРЕЗ СОЦИАЛИЗАЦИЯ НА СЪВРЕМЕННИЯ МЛАД ЧОВЕК В УЧИЛИЩЕ

Няма как да пренебрегнем факта, че съвременното ни предлага масово навлизане на дигиталните технологии във всички области на нашето ежедневие. Искаме или не, съвременното поколение расте в крак с тези промени, като лесно и бързо се адаптира към тях, но и страда от негативите, които те обуславят - отчуждение, изолация, неспособност за осъществяване на добра междуличностна комуникация. Правилно ли разбираме ние възрастните младото поколение – тяхното мислене, поведение, чувства, нагласи, желания, потребности и техните послания? Доколко нашето мислене, поведение и чувства са адекватни на техните потребности и очаквания? Днес все повече се налага да се сблъскваме с прояви на нетипично поведение, акцентуации в характера или деца със СОП, което изисква отлично познаване на особеностите във възрастта или състоянието на младежите. Обучение и непрекъснато самоусъвършенстване на педагогическите умения са залог за справяне с тези проблеми.

В училище децата не само формират знания, но се развиват и като личности. Житейското социалнопсихологическо познание на отделния индивид се формира в процеса на неговата социализация и придобиването на определен уникален социален опит, който получава от значимите за него личности или групи от хора. В тази връзка междуличностното общуване е от особено голямо значение за постигане на добра социализация. Това е процес на установяване на духовен контакт, в който хората проявяват своя вътрешен свят, взаимодействат си един с друг, съгласуват своите действия, изразяват взаимоотношенията си, демонстрират своята неповторимост и постоянно се самоусъвършенстват. Това е процес, чрез който се въздейства на процесите на саморегулация на отделната личност, изгражда се система от ценности и модели на поведение. Затова е от голямо значение децата да бъдат разбирани, напътствани и поощрявани в процеса на тяхната социализация.

Основна роля за това играе училището като общност и в частност училищния клас. Тази малка, формална група притежава относителна самостоятелност, особено собствено битие с неповторима вътрешна динамика. Психологичният климат в класа е в състояние да изменя или изгражда определени страни в поведението на учениците. Нужно е формиране на чувство за принадлежност към групата, сплотеност, постигането на общи цели, като се отчита индивидуалният пример на всеки неин член. Създаването на близки, поверителни отношения между учениците и между учители и ученици би довело до усещане за сигурност, доверие и желание за комуникация между тях. Участието в извънкласни мероприятия или занимания увеличава шанса за опознаване и приобщаване към групата и общността, а ако те са свързани със социално значими дейности, целта социализация ще е лесно постижима. Стремещът, от страна на възрастните, да бъдат усетени и отчетени чувствата, потребностите и желанията на всеки

ученик, ще предизвика същото желание и у децата. И тъй като подражанието и имитацията са два от механизмите за социализация, от особено значение е личният пример, авторитет и познания на учителя, в частност на класния ръководител или лидера на класа. Колкото по-обичан и уважаван е учителят, толкова желанието у учениците за изучаване на преподавания от него предмет е по-голямо. Неправилните взаимоотношения между учители и ученици обуславят нежелателни изменения в нравствените представи, понятия и ценностни ориентации на децата или предизвикват конфликтни ситуации. Умението за добра комуникация между родители, учители и ученици е не само изискване към добрия педагог, а задължително условие за работа с цел приобщаване и на семейството към училищната общност, изграждане на положително отношение от страна на родителите към процеса на обучение и възпитание в училище. Създаването на родителски актив във всеки клас, който би съдействал в инициативите на групата е едно добро решение, независимо дали става въпрос за училищна или извънучилищна работа. Изпълнявайки ролята на медиатори с ангажирането на родители и деца в решаването на проблемите между тях, даването на възможност за самоуправление на децата, класният ръководител би могъл да създаде микроклимат на доверие и разбирателство, които са в основата на правилното социализиране на младото поколение.

III. ПРИЛАГАНЕТО НА ПРОЕКТНО-БАЗИРАНИ ПОДХОДИ В ОБУЧЕНИЕТО КАТО СРЕДСТВО ЗА ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ОБРАЗОВАНИЕ

Съвременният свят е динамичен и промени настъпват във всички сфери на живот. На пазара на труда се търсят знаещи и можещи личности, усвоили уменията, отговарящи на нуждите на XXI век. С цел повишаване на качеството на образованието е необходимо да се търсят и прилагат методи и форми, които да интензифицират образователното въздействие и да стимулират активното и интерактивно учене, като по този начин подрастващите да придобият жизненоважни умения, които да ги превърнат в ефективни граждани и работници.

Един от методите за повишаване на качеството и ефективността на усвояване на знания е прилагане на проектно-базирани подходи в обучението. Проектното обучение е начин за превръщане на училището в желана територия, тъй като чрез него учениците се мотивират и се ангажират в собственото си обучение, а същевременно се заздравява връзката между теорията и практиката, между класната стая и реалния живот.

ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРОЕКТНО-БАЗИРАНОТО ОБУЧЕНИЕ:

- **Ролята на учителя** се променя и той се превръща във фасилитатор - консултант, посредник, сътрудник и съветник на учениците. Той трябва да подпомага и организира ученето, в чиито център застава ученикът.
- **Ролята на ученика** също е различна. По време на проектна работа учениците са в центъра на процеса на обучение като активни участници и откриватели на нов опит и познание. Те имат възможността да работят с експерти в различни области (учители, родители или други членове на обществото).
- Проектът се фокусира върху конкретни учебни цели, съобразени с **държавните образователни стандарти**, като важна роля за неговото реализиране имат учебно-структуриращите въпроси (основни, тематични и въпроси по съдържанието), които помагат на учениците да свързват основните концепции, заложи в различните дисциплини и провокират тяхното мислене.

- **Уменията на XXI век** са интегрална част от проектната работа. Развиват се изобретателност, иновативност, критично мислене и умения за решаване на проблеми, комуникативност и сътрудничество, медийна и информационна грамотност (критично и компетентно използване на информацията точно и креативно за решаване на текущия проблем) и ИКТ грамотност.
- Проектът включва много видове **текущо оценяване** за информиране на учениците и учителя. Към методите за оценяване спадат: оценъчните таблици (описание на критериите за оценяване на ученическата работа или на процеси, с нива на постижения за всеки критерий) и проверовъчните листове (описание на дейностите / характеристиките), дискусии, мониторинг и др.
- Проектът съдържа взаимосвързани задачи и дейности, извършващи се през определен период от време. Разнообразните учебни стратегии подпомагат и ангажират всички ученици, подготвяйки ги за **реалния живот**, а съвременните технологии подпомагат и задълбочават ученето.
- Важен етап от проектното обучение е **представянето на продуктите** от проектната дейност. Учениците демонстрират познания и умения чрез публикации, презентации или показване на продукти или изпълнения пред съученици, учители, родители и други членове на обществото.

Разработването и прилагането на съвременни образователни методи, които включват проектно-базирани подходи в обучението, отговаря на съвременните нужди на обществото от повишаване на качеството на образованието. Така се осигуряват условия за повишаване на мотивацията за учене, развиване на съобразителност, логическо и критично мислене, самоорганизираност, комуникативност, формиране и развиване на умения за решаване на проблеми, работа в екип, както и формиране на техническа, информационна, социална и личностна компетентност, чрез което учениците се подготвят за живота след училище.

IV. ДИГИТАЛНИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ И ПРИЛАГАНЕТО НА ИКТ В КЛАСНАТА СТАЯ

Повишаването на качеството на образованието и обучението е един от приоритетите, залегнали в Националната стратегия за учене през целия живот 2014-2020 г. Като част от Стратегията на Европейския съюз „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, тя си поставя за цел изграждането на мислещи, можещи и инициативни личности, способни да се справят с промените и несигурността. Един от възможните начини за постигане на този резултат е интегрирането на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в процеса на обучение във всяка една степен на образователната система (предучилищно, начално, средно и висше образование) и развитие на дигиталните компетентности у обучаемите. Като част от глобалното информационно общество образователните институции са изправени пред предизвикателството да предоставят услуга, чието качество да е адекватно на изискванията на съвременния трудов пазар.

Осигуряването на необходимото качество на образование и обучение може да бъде сведено до следните пунктове:

- осигуряване на материално-техническа база – компютри, мултимедийни проектори, терминали, интернет, софтуерно осигуряване на техническите средства;
- осигуряване на технически, методически и технологически квалифицирани за работа с ИКТ педагогически специалисти;
- създаване и поддържане на единна база данни с електронни ресурси за работа в различни образователни направления.

В помощ на училищата през 2015 г. завърши Националната програма „ИКТ в училище”. Бенефициенти на програмата по различните ѝ дейности станаха училища от националната училищна мрежа, МОН, РИО и други институции, пряко свързани с процеса на дигитализация на учебния процес и неговото логистично осигуряване. Национална програма „Оптимизация на училищната мрежа” също дава възможност за подобряване на материално-техническата база, като при кандидатстване по тази дейност с приоритет са средните училища.

Следващата програма, насочена към повишаване качеството на образование, е тази за иновации в средното образование, имаща за цел създаване на мрежа от иновативни училища в България в съответствие със Закона за предучилищно и училищно образование и Наредба № 9 от 19.08.2016 г. за институциите в системата на предучилищното и училищното образование. Средно училище „Йоан Екзарх Български” е със статут на иновативно училище от 2017 година. Чрез въвеждане на иновации в организацията на учебния процес, дигитализация на самия процес и използването на интерактивни методи на преподаване учениците ще бъдат по-подготвени за предизвикателствата, които налага динамично променящата се среда извън училище. Уменията за вземане на решения, гъвкавост и креативност са от съществено значение за постиженията на младите хора както в образователната, така и извън образователната среда. Важно е да се отбележи, че обучението в класната стая цели не само усвояване на учебното съдържание, заложено в учебните планове и програми, а и да насърчи вродената любознателност у младите хора да откриват скритите механизми на работа на заобикалящия ги свят.

Друга национална програма, насочена към училища с иновативни практики и такива с потенциал за развитие на иновации в областта на природните науки, дигиталните технологии, инженерното мислене и математика (STEM) е „Изграждане на училищна STEM среда“. STEM е обучение чрез методите на науката, технологиите, инженерството и математиката. Чрез интеграцията на отделените предмети в учебната програма за реализиране на по-голям проект учениците разбират междупредметните връзки, заложи в учебното съдържание и осъзнават практическото приложение на преподаваното в класната стая. През 2020 г. СУ „Йоан Екзарх Български” участва с проект за изграждане на STEM център „Утреландия”, който е одобрен от МОН.

Вторият важен компонент за ефективното развитие на дигиталните компетентности на учениците е педагогическият специалист. За повишаването на квалификацията на учителите е осигурен достъп до различни квалификационни курсове – както на вътрешно (училищно) ниво, така и по различни програми с национално и европейско финансиране, предлагащи краткосрочни и дългосрочни обучения по въпроси, пряко касаещи проблеми в съвременното българско училище. Тук трябва да се отчете и високата мотивация на педагогическата колегия за личностно и професионално развитие и участието ѝ в различните квалификационни дейности. Пример за такава са обученията, организирани в изпълнение на национална програма „Образование за утрешния ден”, която има за цел да:

- усвояване на знания и умения за работа в дигиталното общество;
- модернизирани на методите и средствата за обучение;
- повишаване на качеството на образованието, за по-добрата дигитална подготовка на учащите се, с цел по-бърза и по-лесна реализация на пазара на труда;
- насърчаване модернизиранието на образованието и ученето през целия живот;
- осигуряване на условия и подкрепа за прилагането на педагогически иновации и съвременни подходи на преподаване и др.

Третият аспект се свежда до използването на електронни ресурси във физическата и виртуална класна стая. Използването на платформите Microsoft teams, Google classroom и Zoom при осъществяването на дистанционно обучение във виртуална среда осигурява непрекъснатост на учебния процес при наличието на извънредни обстоятелства, възпрепятстващи провеждането на учебни занятия в присъствена форма. Електронните издания на одобрените от МОН учебници, онагледяването на учебното съдържание чрез PowerPoint и Sway презентации, използването на ресурси от различни образователни портали и платформи, като MozaBook, eTwinning, Moodle и др. фасилитират работата на педагога и спомагат за осъществяването на междупредметните връзки. Също така чрез различни индивидуални и групови задачи учениците развиват способността си за критично мислене, умението да отсяват информация, администрирането и съхранението на информация на физически носител, работа с „облачни” услуги и други.

Гореизброените мерки са насочени към иновативна промяна в учебната среда и подобряване образователните резултати. Дигиталната осигуреност (класни стаи, оборудвани с интерактивен Touch дисплей и компютър, преносим Touch компютър за всеки ученик, безжична интернет връзка и др.) и професионалните педагогически компетенции на учителите са предпоставка за образователна среда, кореспондираща с повишаване на познавателната активност на учениците. Използването на Web-базирана образователна платформа дава възможност за конструктивно общуване учител-ученик-родител.

V. ВЪНШНОТО ОЦЕНЯВАНЕ КАТО МЯРКА ЗА ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ОБРАЗОВАНИЕ

Качественото образование предполага непрекъснато надграждане на знания и умения с оглед максимално развитие на потенциала на всеки ученик. Не може да бъде осигурено качество на образованието без да съществуват надеждни механизми за диагностика на придобитите компетенции и анализ на постигнатите в образователния процес резултати. В този смисъл изграждането на модерна ефективна и обективна система за контрол и оценка на качеството е едно от най-важните условия за развитието на системата на училищното образование.

Основна цел на системата за национално външно оценяване е диагностициране на знанията и уменията на учениците в края на всеки образователен етап чрез национални стандартизирани изпити. Стандартизираната форма за проверка на придобитите компетенции позволява да се съизмерят постиженията на учениците от един випуск на входа и на изхода на всеки образователен етап, както и да се съпоставят резултатите на учениците от различни випуски, с цел да се очертаят тенденциите в развитието на качеството на образованието.

Конкретни цели при подготовката на учениците за външно оценяване:

- да се провокира у учениците желание за придобиване на нови знания по съответния учебен предмет;
- да се стимулират учениците чрез представяне на практическата приложимост на придобитите знания по съответния предмет;
- да се прилага ефективна система за текущо оценяване с цел регулярна проверка на усвоените знания и умения и изчистване на допуснатите пропуски;
- да се използва индивидуален подход и диференцираност в процеса на обучение, предвид факта, че всеки ученик е единствен и неповторим в своята индивидуалност;
- да се създаде адекватна нагласа и отношение на учениците към външното оценяване като мотивация за самопроверка, а не като повод за стрес и негативни емоции.

Анализът на резултатите от външното оценяване обхваща:

- диагностициране на придобитите компетенции;
- съпоставка между очаквани и постигнати резултати;
- изводи за качеството на преподаване;
- допуснати пропуски в процеса на обучение;
- мерки за подобряване на качеството на образование.

Качеството на образованието не може да се осигури без привличането на добри професионалисти в сферата на образованието. Учителят е ключов участник в образователния процес с целия си професионален, психологичен и нравствен потенциал. Достоинствата му повишават качеството на образованието, а недостатъците му се мултиплицират в системата. Учителят се включва в образователния процес с цялата си индивидуалност. Той трябва да бъде специалист в своята образователна област, който непрекъснато следи новостите и се усъвършенства. Информационният взрив и

развитието на новите информационни технологии изискват от преподавателите непрекъснато придобиване на нови умения и компетенции. Освен това добрият педагог трябва да познава съвременния профил на подрастващите и да проявява гъвкавост в общуването с учениците, като разбира и уважава техните потребности и интереси. Съвременният учител трябва да притежава социална интелигентност, проявяваща се в екипната му работа с всички участници в образователния процес – ученици, родители, учители и експерти.